

המוקד להגנת הפרט

مركز الدفاع عن الفرد

רחוב אבו עוביידה 4
ירושלים 97200
טל. 02.6283555
פקס. 02.6276317

شارع أبو عبيده 4
ألقدس ٩٧٢٠٠
هاتف. ٠٢. ٦٢٨٣٥٥٥
فاكس. ٠٢. ٦٢٧٦٣١٧

mail@hamoked.org.il
www.hamoked.org.il

תאריך: 29.12.2016
בתשובה נא לציין: 64654

בדואר רשום

לכבוד
ד"ר אביחי מנדלבלט,
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
רח' צאלח א-דין 29
ירושלים 91010

שלום רב,

הנדון: פגיעה חמורה ושיטתית בזכויות קטינים תושבי ירושלים המזרחית במהלך מעצרים וחקירותם

1. הריני לפנות אליך בנושא הפגיעה בזכויותיהם של קטינים תושבי ירושלים המזרחית במהלך מעצרים, שלרוב מתבצע בשעות הלילה. פגיעה זו נמשכת גם במהלך העברתם לתחנות המשטרה וכן במהלך חקירתם תוך הפרה בוטה של זכותם להליך הוגן.
2. המסגרת הנורמטיבית החלה על קטינים אלו היא חוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, תשל"א-1971, והתקנות שתוקנו מכוחו. מטרת החקיקה היא כי "מימוש זכויות של קטין, הפעלת סמכויות ומתן משקל ראוי ונקיטת הליכים כלפיו ייעשו תוך שמירה על כבודו של הקטין, ומתן לשיקולים של שיקומו, הטיפול בו, שילובו בחברה ותקנת השבים, וכן בהתחשב בגילו ובמידת בגרותו" (סעיף 1א לחוק). הוראות חוק זה מבטאות את עקרון העל של טובת הילד, הקבוע גם באמנה הבין-לאומית בדבר זכויות הילד, וכן את הזכויות החוקתיות לכבוד ולחירות המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.
3. במהלך החודשים האחרונים, גבה המוקד להגנת הפרט 63 תצהירים מקטינים תושבי ירושלים המזרחית, אשר נעצרו במהלך השנה האחרונה (אוקטובר 2015 ועד נובמבר 2016).
4. בעוד שחוק הנוער קובע נורמות מחייבות שמטרתן להגן על הקטין במהלך המעצר והחקירה, המציאות העולה מהתצהירים שנגבו היא של הפרה שיטתית לא רק של הוראות חוק הנוער, אלא אף של הזכויות הבסיסיות לשלמות הגוף, לכבוד ולהליך תקין, המוקנות לכל אדם. על כך נפרט להלן בהרחבה.

השימוש במעצר קטינים בשעות לילה כשגרה במקום חריג

5. מתוך 63 התצהירים שגבינו, 43 עסקו במעצרים יזומים. 35 מתוך 43 המעצרים היזומים - כלומר רוב מכריע - היו מעצרי לילה. רק 7 מעצרים בוצעו באמצעות זימון לחקירה. במקרה נוסף הכוח העוצר הגיע בלילה לביתו של הקטין כדי לעצרו, אך הקטין נעדר מהבית, והכוח הסתפק בהודעה למשפחה כי הוא מבוקש לחקירה. בעקבות הביקור הלילי המשפחה הביאה את הקטין למשטרה לצורך החקירה. מתוונים אלו ניתן ללמוד כי דרך המלך של משטרת ישראל במעצרים יזומים בירושלים המזרחית, היא מעצרי לילה של קטינים.

6. סעיף 10א לחוק הנוער קובע מפורשות כי "לא יוחלט על מעצרו של קטין אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך שפגיעתה בחירותו פחותה". כלומר מעצרו של קטין אמור להיות אמצעי אחרון, שמופעל רק כאשר צרכי החקירה אינם מאפשרים זימון של הקטין לחקירה באמצעות הוריו.

7. בפקודת המשטרה 14.01.05 "עבודת המשטרה עם קטינים", נקבע כי מעצר יזום של קטין, יבוצע על ידי חוקר נוער [סעיף 4.א(5)] ובשעות היום, אלא אם דחייתו עלולה להכשיל את החקירה. אישור למעצר קטין בשעות הלילה יינתן על ידי ראש מחלק נוער או קצין נוער או ראש משרד חקירות [סעיף 4א(7)].

8. כאמור לעיל, כללים אלו לא מתקיימים ככל שמדובר במעצר קטינים בירושלים המזרחית. מהתצהירים עולה כי רוב המעצרים מבוצעים בשעות הלילה, בברוטאליות, תוך השפלת הקטין ובני משפחתו ואף תוך שימוש באלימות קשה. להלן דוגמאות מתוך התצהירים.

הקטין ח' א.ג., שנעצר בלילה, אך שוחרר כבר ביום המחרת, מסר את הדברים הבאים :

"בשעה 1:30 בערך בלילה אני הייתי ער, שמעתי קולות של שוטרים, מכשירי קשר ודיבורים [בחוף] אחרי כ 10 דקות, צעקו שנפתח את הדלת. אבא פתח את הדלת, ביקשו ת.ז. של האבא ראו אותי ואמרו שהם עוצרים אותי. אחד מהם, קצין השב"כ [...] השכיב אותי על המיטה אחרי שאזק אותי לאחור עם אזיקונים. כשאני על המיטה, הם התחלו להרביץ לי, 3 אנשי השב"כ נתנו לי מכות קשות למשך כ-1/4 שעה, אנשי היס"מ לא התערבו, נתנו סטירות, בוקסים, ובעטו ברגליהם".

הקטין א.א.ר. תיאר כיצד הגיב הכוח העוצר שהגיע לבית בשעת לילה לבקשת אחיו כי יציגו בפניו צו :

"אחי בן 28 שנים ביקש לראות צו חיפוש לפני שהם מתחילים לחפש בבית כי הם רצו להיכנס לחדר של אימא ואבא. החיילים התחילו להכות אותו על הפנים, אני צעקתי שלא ירביצו לו [...] האחיינים שלי בגן ובכיתה א', ראו את הכוח ואת מה שקורה והתחילו לבכות. היו מאוד מפוחדים".

9. יש לציין כי מתוך 35 מעצרי הלילה שתועדו רק ב-10 מקרים הכוח העוצר הציג למשפחה צו מעצר. בשאר המקרים המעצר בוצע ללא הצגת צו כלשהו. כמו כן 5 מתוך 35 הקטינים שנעצרו מעצר לילי שוחררו כבר ביום המחרת, ו-3 אחרים שוחררו לאחר ימים ספורים. באחד המקרים תועד קטין שנעצר מביתו בשעת לילה תוך הפעלת אלימות והשחתת רכוש בזדון, בלי שיוחס לו בחקירה חשד פלילי כלשהו. למחרת הובא הקטין לבית המשפט, אך כעבור זמן שוחרר ללא כל תנאים מגבילים ומבלי שהובא כלל בפני שופט. מקרים אלו מעלים ספק בדבר קיומו של הכרח ממשי למעצרים בשעת לילה.

10. האמצעי החריג והפוגעני של מעצר בכלל ומעצר לילי בפרט, הפך בידי המשטרה לנורמה ולעניין שבשגרה ביחס לקטינים בירושלים המזרחית, תוך התעלמות מוחלטת מהוראות חוק הנוער והעקרונות הקבועים בו. המעצר הלילי הינו אירוע טראומטי שמוותר את הקטינים מבוהלים ופגועים נפשית. בנוסף לכך השימוש במעצר כברירת מחדל, במקום בזימון לחקירה, חושף את הקטינים למסכת של התעללויות המתרחשות במהלך העברתם לתחנת המשטרה ואשר ממשיכות לאחר מכן בתחנה, בזמן ההמתנה לחקירה. על כך נפרט להלן.

העברת הקטינים לתחנת המשטרה

11. הקטינים שנעצרו מובלים ברכב אל תחנת המשטרה ברח' סלאח א-דין או ל"מגרש הרוסים" (בימ"ר ירושלים). מהתצהירים עולה כי בכל המקרים הכוח העוצר אזק את ידיו של הקטין ולרוב גם כיסה את עיניו. הכבילה כעניין שבשגרה מנוגדת לאמור בסעיף 10ב לחוק הנוער הקובע כי "לא יוחלט על כבילת קטין עצור אם ניתן להשיג את מטרת הכבילה בדרך שפגיעתה בקטין פחותה, וכבילתו תהיה לפרק הזמן הקצר ביותר הנדרש לשם השגת המטרה כאמור; בקבלת החלטה על כבילתו של קטין יובאו בחשבון גילו והשפעת הכבילה על שלומו הגופני והנפשי."

12. עוד עולה מהתצהירים כי ברוב המקרים הופעלה אלימות פיזית ו/או מילולית קשה כלפי הקטין. 36 קטינים מתוך 55 קטינים (64% מהמקרים) אשר הובלו אל תחנות המשטרה דיווחו כי עברו אלימות פיזית ו/או מילולית בזמן המעצר וההעברה על ידי הכוח העוצר. כמו כן רבים המקטינים ציינו כי בזמן הנסיעה לתחנה הם נדרשו להרכין את ראשם כלפי מטה לאורך כל זמן הנסיעה וההמתנה ברכב. להלן מספר דוגמאות מתוך התצהירים שנגבו.

הקטין א. ז. שעבר מעצר אלים מאוד ואף הובל מאוחר יותר על ידי המשטרה לבית החולים לקבלת טיפול רפואי בשל כך, תיאר את ההעברה לתחנת המשטרה בידי הכוח העוצר:

"היה איתי [ברכב] מאחור שוטר אחד, לאורך הדרך [אל תחנת המשטרה] נתן לי סטירות על הראש, הצוואר וכל מקום שתפס [...]. שוטר נתן מכות ושאל מה עשיתי, אני כול הזמן אמרתי שאיני יודע מה רוצים ממני [...]. הורידו אותי לחדר החקירות לא יכולתי ללכת [...]. נפלתי והתעלפתי."

ס.א.ע., אשר נעצר מביתו ב 2 בלילה והובל בגיפ של הכוח העוצר, כשעיניו מכוסות וידיו אזוקות, מסר כי:

"כשהגענו לגיפ, אחד מהם הכניס אותי לשבת על הספסל מאחור לצד אחי ונתן לי בעיטה חזקה [...]. שאלתי מי זה שנתן לי את הבעיטה ואז התשובה הייתה בוקסים על ראשי, שקיבלנו משני המג"בניקים."

וכך תיאר מ.ס. את העברתו לתחנה לאחר שבמהלך מעצרו ברחוב הופעלה נגדו אלימות קשה:

"הושיב אותי על הכיסא [בגיפ], הוריד לי את הראש למטה עד הרגליים, היה לי קשה לנשום, כול פעם שרציתי להרים את הראש כדי לנשום, רק הרמתי קצת, ואז קיבלתי מכה חזקה על הראש כדי לחזור לאותה תנוחה."

הקטין א.א.ג. תיאר חוויה דומה:

"העלו אותי לגיפ משטרתי, הורו לי להוריד את הראש למטה, כל פעם שהרמתי את הראש השוטר שישב לידי נתן לי מכה חזקה על הצוואר מאחור. הגיפ נסע כחצי שעה, והגענו למגרש הרוסים. קיבלתי הרבה סטירות מהשוטרים בדרך."

הקטין ע.א.ע. אשר התנגד להרכנת ראשו, הוכה אף הוא:

"הושיבו אותי על כיסא הגיפ וביקשו שאוריד את הראש למטה. [...]. לא יכולתי ולא הסכמתי להוריד את הראש כי האיזוק [בידיים] היה

חזק לאחור, ולא הורדתי. הם כעסו והתחילו לתת מכות, קיללו והרביצו בידיים אני קיבלתי מכות על ראשי ועל פני.

13. מהתיאורים לעיל עולה כי הקטינים חשופים לאלימות והתעללות מצד הכוח העוצר הן בזמן המעצר והן בנסיעה לתחנה. הם מגיעים לתחנת המשטרה מבוהלים, חבולים ומושפלים. אולם, גם בשלב זה לא מסתיימת מסכת הייסורים והפגיעה בזכויותיהם, כפי שיובהר להלן.

התעללות בקטינים בזמן ההמתנה לחקירה בתחנת המשטרה

14. ב- 21 מתוך 55 המעצרים שתועדו (היינו בכ- 40% מהמקרים) הקטינים דיווחו כי עם הגעתם לתחנת המשטרה הם אולצו להמתין בכריעה מול הקיר למשך זמן ממושך שהגיע לעיתים אף למספר שעות. הקטינים, שעודם המומים מאירועי המעצר וההעברה לתחנה, נותרים אזוקים, ללא אוכל וללא שתיה וברוב המקרים אף ללא גישה לשירותים. להלן תיאורים שמסרו הקטינים בעניין זה.

כך תיאר הקטין ע. א.ג. את ההמתנה לחקירה:

"הושיבו אותי כשעתיים בפרוזדור [בתחנת המשטרה ליד הדואר בסלאח אלדין] על הרצפה, דרשו שאתכופף כול הזמן למטה הייתי צריך להתכופף, לכרוע ברכיים לאורך כל הזמן. הרגשתי שהברכיים מתפרקות, כמעט איבדתי בהן תחושה."

הקטין מ.ח. אולץ לכרוע על ברכיו במשך שעות, כשהוא אזוק ועיניו מכוסות:

"שלחו אותי לפינה בפרוזדור, שוב אזקו את ידי לאחור וגם את רגלי, וקשרו את עיניי, היה עלי להישאר שם בתנוחת כריעת ברך. כך נשארתי 3,4 שעות."

הקטין ק.ד. עבר התעללות דומה בעודו ממתין לחקירה:

"במגרש הרוסים [...] הכניסו אותנו לחדר גדול, דרשו שנכרע ברכיים ונפנה את פנינו לקיר, כך נשארנו 2-2.5 שעות. ביקשתי לשתות מים סירבו, ביקשתי ללכת לשירותים סירבו."

הקטין נ.ס. תיאר כיצד הוכה קשות לאחר שהתנגד לדרישה לכרוע על ברכיו והעז להתלונן על כך:

"איש השב"כ אמר תכרע ברך, אמרתי שזה לא יקרה, איני מוכן לכרוע ברך, ופתאום הוא נתן לי בעיטה חזקה שהפילה אותי וכך נפלתי על ברכיי. נתן לי את הבעיטה על ברכי מאחור. אחרי זמן כשעה, אמרתי לו שאני כבר לא יכול להמשיך כך, חייב לשבת. הוא ניגש אלי הרים אותי מעל הרצפה בכוח באוויר וזרק אותי על הפנים. אני גוננתי על פני בעזרת הכתפיים כי הייתי אזוק לאחור, קיבלתי מכה חזקה מאוד בכתף שמאל, עד היום יש כאבים."

15. כפי שכבר פורט לעיל, המשך כבילת הקטינים באזיקים זמן כה ממושך מהווה הפרה בוטה של חוק הנוער המחייב כי הכבילה תתבצע רק כאשר הדבר הכרחי וגם אז לפרק הזמן הקצר ביותר הנדרש. לא ברור מהו הצורך שמשרתת כבילה ממושכת של הקטינים למשך שעות ולאחר שכבר הגיעו לתחנת המשטרה. בוודאי שאין כל דרך להצדיק את האלימות, מניעת המזון והשתיה והגישה לשירותים שכל מטרתם להכאיב, להשפיל

ולשבור את רוחם של הקטינים לקראת החקירה המצפה להם. החקירה מהווה אף היא כר נרחב להפרת זכויות, כפי שנפרט להלן.

הפרת זכויות הקטינים בזמן החקירה

ידוע אודות זכות השתיקה

16. בהתאם לתקנות הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (נוסח הודעה לקטין חשוד על זכויותיו בטרם חקירתו), תשע"ג-2013, על החוקר להודיע לקטין על זכותו לשתוק בחקירה, על זכותו להיוועץ בעורך דין וכן על זכותו לנוכחות הורה או קרב אחר בחקירתו. על החוקר מוטלת החובה להסביר את הדברים לקטין בלשון המובנת לו בהתחשב בגילו ובמידת בגרותו (ראה גם סעיף 9 לחוק הנוער).

17. מהתצהירים עולה כי לרוב החוקרים אינם מקיימים את חובתם על פי החוק ואינם מיידעים ומסבירים לקטינים אודות זכות השתיקה באופן ברור שמוכן לקטינים. מתוך 63 התצהירים עולה כי ב- 17 מתוכם, החוקרים כלל לא יידעו לקטינים אודות זכות השתיקה. 37 קטינים דווחו כי הזכות לשתוק הוסברה להם על ידי החוקר באופן מטעה ותוך מתן פרשנות שמרוקנת מתוכן את מהותה של הזכות. רק 9 קטינים הצהירו כי הוסברה להם זכות השתיקה באופן ראוי. להלן כמה דוגמאות לאופן המקומם בו מצאו לנכון חוקרים ליידע את הקטינים אודות זכות השתיקה:

הקטין מ.ס מסר:

"מזכות השתיקה הבנתי שאני חייב לשתוק כשהם מדברים [...] הוא [החוקר] צעק ואמר שאני חיה, שקרן שהוא יכול לזרוק אותי מהחלון אם אשקר".

הקטין פ.ד. הצהיר:

"החוקר אמר שאם אשתוק זה יהיה לרעתי, לא טוב".

הקטין א.א.ר. הצהיר:

"הבנתי שאם אני שותק, אני מוכיח את כל המיוחס לי".

הקטין מ.ע. הצהיר:

"החוקר אמר שאני יכול לשתוק [...] לא הבנתי למה הכוונה, כי הוא אמר שאם לא אספר הכל זה יפגע בי בבהמ"ש".

הקטין מ.ע. הצהיר:

"החוקר סיפר לי על זכות השתיקה, אני הבנתי מכך שאני חייב לדבר, אסור לי לא לענות, גם אם אני אומר לא. אם אשתוק אני אוכיח את האישומים נגדי".

הקטין א.ע. הצהיר כי

"[החוקר] אמר שאני יכול לשתוק, ועלי לדבר באותה נשימה. לא הבנתי למה התכוון כשדיבר על זכות השתיקה".

18. מהאמור לעיל עולה כי היידוע בדבר זכות השתיקה - חובה מפורשת המוטלת על החוקרים על פי חוק - נעשה לצורך מראית עין בלבד, מבלי לוודא כי הקטינים הבינו את משמעותה ולעיתים אף תוך מתן הסבר מעוות ושגוי אשר מאיין לחלוטין את תכליתה של ההודעה. בעוד שהמחוקק ביקש להבטיח כי זכותם של קטינים לחסיון מפני הפללה עצמית תמסר להם באופן מובן ובהתאם לגילם, ה"הסבר" שמקבלים הקטינים בפועל פוגע אנושות בזכותם להליך הוגן ומכוון בעיקר לחלץ מהם הודאה.

נוכחות הורים בחקירה

19. כאמור לעיל, טרם תחילת החקירה, על החוקר להודיע לקטין אודות זכותו לנוכחות הורה או קרוב אחר בחקירתו. על החוקר לזמן את ההורה לחקירה ולחקור את הקטין בנוכחות הורה או קרוב משפחתו (סעיפים 19 ו-9ח לחוק הנוער).
20. בהתאם לנתונים שנאספו, 62 קטינים מתוך 63 הצהירו כי הוריהם לא היו נוכחים בחקירה. מדובר ברוב המוחלט של המקרים. נוכחות ההורה בחקירה מטרתה להגן על הקטין בזמן החקירה, להבטיח כי החקירה מתנהלת תוך שמירה על זכויותיו ותוך התחשבות בגילו הצעיר ופגיעותו. בניגוד להוראות החוק המחייבות נוכחות הורים כברירת מחדל, משטרת ישראל עושה שימוש גורף בחריגים הקבועים בו ושוללת מהקטינים תושבי ירושלים המזרחית כמעט באופן אוטומטי את הזכות להיחקר בנוכחות הוריהם.
21. באחד המקרים שתועד, לא רק שמנעו מהקטין את הזכות להיחקר בנוכחות הוריו, החוקר אף השתמש במצב כאמצעי לחץ. כך הצהיר א.ג.:

ביקשתי שאבא יגיע לחקירה. [החוקר] סירב, אמר שאני לא קטין. [...] החוקר אמר שהוא הולך להקליט ולהקליד [את החקירה], כך עשה. מדי פעם כיבה את ההקלטה וסיפר שההורים שלי אומרים שמתאים לי להתעסק באבנים, ושהם מפלילים אותי [...]. לפעמים תפס אותי בפנים עם היד וצעק עלי כשההקלטה לא עובדת. דאג לכבות אותה כול פעם שעשה משהו לא טוב.

שימוש באמצעים פסולים במהלך החקירה

22. אם לא די בהפרות הגורפות של הוראות חוק הנוער שמטרתן להגן על זכויות הקטינים ולהתאים את סיטואציית החקירה לגילם הצעיר, הרי שלמעלה ממחצית הקטינים (35 מתוך 63) דיווחו כי הופעלה נגדם אלימות בזמן החקירה או סמוך לחקירה וזאת כאמצעי הפחדה וכאמצעי לחץ פסול לצורך חילוץ הודאה. להלן כמה דוגמאות המדברות בעד עצמן אודות ההפרות הקשות.

הקטין ע.א.ע. סיפר על האלימות הקשה שעבר לפני תחילת החקירה על מנת שיוודה:

"[שוטרים] הכניסו אותי לבד לחדר [במגרש הרוסים] נכנסו שניים – חוקרים – התחילו לתת לי מכות עם הידיים והרגליים, בוקסים ובעיטות עם נעליהם. הרימו אותי והטיחו אותי ברצפה פעמיים, אני צעקתי כול הזמן [...] בסוף אחד מהם הרים אותי מהרצפה ואמר לי, אם לא תודה שזרקת אבנים, אחזיר אותך לכאן ואמשיך להכות אותך".

כך תיאר הקטין ס.א.ע. את שעבר לפני החקירה:

"הכניסו אותי לחדר לבד. דרש ממני בצעקות, איש שב"כ, שאסתובב לקיר אמרתי לו שאם תדבר איתי בכבוד אענה לך. הוא התעצבן ונתן לי מכות, סטירות ובעיטות, כשאני אזוק לאחור. אזק את רגליי עם אזיקונים, והמשיך להכות אותי. אנשי שב"כ אחרים נכנסו כי שמעו את הצעקות [...] הם נתנו לי מכות רצח, בידיים ברגליים, הם סטרו, היו בוקסים ובעטו והשתמשו בכיסאות מברזל. [...] נכנס מישהו עם לבוש אזרחי [...] והתחיל לתת מכות חשמל [מאקדח] 4-5 פעמים.

הרגשתי כאבים עזים ברגל ימין, אחד מהם רתק אותי לרצפה, שם את רגלו על הפנים שלי הרגשתי שעדיין המשיכו לתת מכות ובעיטות והתעלפתי".

23. תופעה חמורה נוספת שחוזרת במספר תצהירים היא הפסקת תיעוד החקירה – תיעוד שמטרתו להבטיח כי לא נעשה שימוש באמצעים פסולים וכי הנחקר מוסר דברים מרצונו הטוב והחופשי – וזאת לצורך הפעלת איומים, אלימות ולחץ פסול על הקטין בכדי לגרום לו להודות. הקטינים תיארו כיצד החוקר הפסיק את הקלטת החקירה, או הוציא אותם מהחדר שבו מותקן אמצעי התיעוד, כדי שהאלימות שהופעלה נגדם לא תתועד. להלן דוגמאות מתוך התצהירים.

כך הצהיר הקטין א.ע.:

"בהתחלה סירבתי להודות, ואז החוקר התחיל לאיים שיוריד אותי לקבל מכות חשמל, ולתת לי מכות ושידרוך עלי עם הרגליים. פחדתי אבל הוא המשיך לאיים ולקלל אותי בקללות גסות. הוא נתן לי שתי סטירות בשני הצדדים. אחרי הרבה זמן התחיל להקליד במחשב את מה שאני אומר. הוא גם הקליט, כל זה אחרי שנתן את המכות והקללות. עכשיו הוא חקר אותי בשקט אחרי שהפעיל את ההקלטה".

הקטין מ.ש. הצהיר על שיטת חקירה דומה:

"מדי פעם [החוקר] כיבה את ההקלטה ואז קיבלתי מכות משני אנשים לבושים בכחול, הם עמדו מאחורי כל הזמן בחקירה. כשכיבה את ההקלטה הם נתנו מכות עם אגרופם על גבי, על בטני ועל החזה. [הם] דאגו לא לתת מכות על הפנים. עשו זאת כמה פעמים".

הקטין מ.ח. הצהיר:

"כל פעם שהכחשתי שזרקתי בקבוק תבערה על חיילים הוציאו אותי [החוקרים] לחדר אחר וקיבלתי מכות. נתנו אגרופים על הקיבה והבטן, נתנו בעיטות על רגלי. הפילו אותי ארצה כשאני אזוק ונתנו מכות בכול חלקי גופי. את זה עשו המון פעמים, כמעט בכול שעה. אחרי שסיימו מכות, תמיד הביאו לי מים, הרגיעו אותי, אפילו אמרו סליחה, ואחר שנגרעתי החזירו אותי לחדר החקירה שבו הקליטו וצילמו".

24. 33 מתוך 63 מהקטינים הצהירו כי הורעבו במעצר ובחקירה. 14 מתוך ה-63 ציינו במפורש כי נמנעה מהם גישה לשירותים לתקופה ממושכת בזמן החקירה.

הקטין א.ס. הצהיר:

"ביקשתי [מהחוקר בזמן החקירה] ללכת לשירותים, הוא סירב. כל פעם שביקשתי ללכת לשירותים הוא סירב, כול פעם ביקשתי שוב ושוב, אמר אתה גבר תתאפק ולא הסכים לתת לי".

במקרה של א.מ. מנעו ממנו השוטרים אוכל ושתייה במהלך יום וחצי של מעצר:

"ראינו אנשי מג"ב אוכלים ושותים כשאנחנו גוועים מרעב. כול הזמן ביקשנו [אני ושאר העצורים] אוכל ושתייה, הם תמיד ענו אין".

במקרה של א.א.ע. החוקר השתמש במניעת שירותים, אוכל ושתייה כאמצעי לחץ בחקירה:

"במשך הזמן הזה [של החקירה] ביקשתי ללכת לשירותים הוא אמר תמתין לא עכשיו. בסוף אחרי נדנודים מצדי לקבל אוכל ושתייה וללכת לשירותים [החוקר] אמר לי: להגיד לך את האמת, לא תקבל אוכל, שתיה ולא תלך לשירותים עד שתודה".

25. לבסוף נציין כי היו מקרים בהם קטינים נחקרו חקירה ממושכת בשעות הלילה, ללא נוכחות הוריהם או הסכמת ההורים וזאת בניגוד לסעיף 9 לחוק הנוער.
26. הפרקטיקות הפסולות והבלתי חוקיות שנקטו החוקרים כלפי קטינים תושבי ירושלים המזרחית, כפי שתואר לעיל, מהוות פגיעה קשה בכבודם של הקטינים, שלמות גופם וזכותם להליך הוגן. מעבר לכך חקירת קטין בתנאים אלה - כאשר הוא תשוש, רעב, מושפל ומוכה - מעידה כי מטרת החקירה איננה גילוי האמת, אלא חילוץ הודאה. הנסיבות שתוארו לעיל מעמידות בספק רב את תקינות ההליך ומעלות חשש כבד כי ההודאות שנמסרו הינן הודאות שווא.

סיכום

27. מהתצהירים והעדויות מצטיירת תמונה קשה של הפרה גורפת של הוראות חוק הנוער, רמיסת הזכות להליך הוגן ופגיעה פיזית ונפשית בקטינים ובכבודם. ריבוי ההפרות מעיד על כך שאין מדובר באירוע חריג או תקלה חד פעמית, אלא במגמה מכוונת. נראה כי משטרת ישראל נוקטת כלפי קטינים בירושלים המזרחית מדיניות שיטתית של התנכלות, הפחדה, אלימות והשפלה, שאין דבר בינה לבין ההגנות שמקנה הדין לקטינים. דפוס הפעולה שתואר בהרחבה לעיל - החל בשימוש גורף במעצר במקום זימון לחקירה, מעצרי לילה שזורעים בהלה, הובלת הקטינים ועיכובם במשך שעות בתחנה כשהם אזוקים ללא צורך, מניעת מזון וגישה לשירותים וחשיפתם לאלימות מילולית ופיזית - כל אלה מהווים רק הכנה מקדימה לחקירת הקטינים, שנסמכת אף היא על הפרת הוראות חוק מפורשות, ושימוש באמצעים פסולים כגון אלימות ואיומים. אין מנוס מהמסקנה כי חקירה המתנהלת בנסיבות שכאלה מטרתה איננה גילוי האמת, אלא לשבירת רוחם של הקטינים וחילוץ הודאה מהם בכל מחיר.
28. לנוכח חומרת הממצאים העולים מהתצהירים נבקש לברר כיצד מתקיים פיקוח על פעולותיהם של השוטרים המעורבים במעצר וחקירה של קטינים בירושלים המזרחית ובאילו אמצעים נבדק קיום הוראות החוק ביחס לקטינים. כמו כן נבקש לברר כיצד הותרה פריצת הסכר באופן כה גורף, כך שניתן היתר לשימוש בחריגים הקבועים בחוק הנוער כדבר שבשגרה, באופן שהפך את הוראות חוק הנוער לאות מתה.
29. ברי כי גם אם מתקיים פיקוח כלשהו על קיום הוראות חוק הנוער, פיקוח זה אינו יעיל ויש לנקוט בפעולות מוחשיות כדי לשפרו. כמו כן יש להפסיק לאלתר את מכלול ההפרות של החוק והפגיעה בזכויות הקטינים בשלב המעצר והחקירה, לרבות:
- השימוש הנפוץ והשכיח בפרקטיקה הפוגענית של מעצר קטינים פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית בשעות הלילה. ברירת המחדל, כפי שקובע החוק, היא זימון הקטין לחקירה באמצעות הוריו. מעצר בכלל, ומעצר לילי בפרט הוא אמצעי שיש לצמצם השימוש בו למקרים חריגים ביותר. במקרים חריגים בהם המעצר הכרחי, יש לבצע את המעצר **בשעות היום** תוך שמירה מרבית על זכויותיו וכבודו של הקטין.
  - השימוש באלימות פיזית ומילולית כלפי הקטינים במהלך המעצר ובזמן הובלת הקטינים לתחנת המשטרה. יש להימנע מאיזוק ידיים ממושך שנקט כיום כדבר שבשגרה, גם לאחר שהקטינים נמצאים בתוך הרכב המשטרה ועל אחת כמה וכמה כאשר הם ממתינים לחקירה בתוך תחומי תחנת המשטרה.
  - הפרת הזכויות המוקנות לקטין בזמן החקירה. יש להקפיד על יידוע הקטין אודות זכות השתיקה והבנתו את מובנה, על חקירת הקטין בנוכחות הורהו, על תיעוד החקירה באופן מלא שיבטיח כי לא ננקטים כנגד הקטין אמצעים פסולים והימנעות מהפעלת אלימות מכל סוג שהוא.

ד. מניעת צרכים בסיסיים כגון מזון, שתיה וגישה לשירותים למשך שעות ממושכות. יש להפסיק את הפרקטיקה הנוכחית בה קטינים מגיעים לחקירה כאשר הם מותשים, רעבים, צמאים ומבוהלים לאחר שעברו מסכת של התעללויות שמטרתה לשבור את רוחם ולחלץ מהם הודאה.

30. נבקש את התייחסותכם לממצאים שהובאו לעיל.

בכבוד רב,

עביר ג'ובראן דכוור, עו"ד

ענת גונן, עו"ד

העתק:

תת ניצב שאול גורדון, יועמ"ש משטרת ישראל
משרד ביקורת המדינה